

Position paper: Recreatief gebruik van lachgas, preventie en lachgasafval

Aan: Vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat

Van: Trimbos-instituut

Datum: 13 juni 2024

Betreft: Position paper t.b.v. rondetafelgesprek over Lachgasproblematiek en de afvalketen op donderdag 20 juni 2024.

Het Trimbos-instituut houdt zich ongeveer tien jaar op verschillende manieren bezig met de problematiek rondom het recreatief gebruik lachgas. Dit doen we door: het [monitoren van cijfers](#) van hoe vaak het gebruik en gerelateerde [incidenten](#) voorkomen, [onderzoek](#) te doen onder verschillende doelgroepen en hoe deze [beter bereikt](#) kunnen worden en er zijn aanbevelingen ontwikkeld voor preventie. Dit heeft geleid tot voorlichtingsmaterialen voor [mensen die lachgas gebruiken](#) en mensen in hun omgeving zoals bijvoorbeeld [ouders](#). Daarnaast heeft het geleid tot advies hoe preventie vorm te geven voor [gemeenten](#) en andere partijen die met lachgasgebruik te maken hebben.

De laatste jaren is de prevalentie van gebruik flink gedaald ([NDM](#)). Op het hoogtepunt in het jaar 2019 was de laatste-jaar prevalentie (percentage mensen dat tenminste 1 x in het afgelopen jaar lachgas gebruikte) 3,2% voor volwassenen en in 2023 daalde dit naar 0,9%. Onder scholieren (12-16 jaar) daalde het percentage ooit-gebruik van 9,9% in 2019 naar 4,7% in 2021. Deze ontwikkelingen zijn gunstig want hierdoor neemt ook de gezondheidsschade door gebruik van lachgas af. Desalniettemin zijn er groepen die (blijven) gebruiken en die relatief veel en vaak gebruiken. Zij lopen een risico op gezondheidsschade, dat hoger ligt bij een patroon van veelvuldig en frequent gebruik. Deze risico's variëren van mild (hoofdpijn, duizeligheid) tot ernstig (neurologische klachten zoals een dwarslaesie, verslaving en verkeersongelukken).

Gelijktijdig met het ingaan van het lachgasverbod op 1 januari 2023 veranderde de markt. Het verschoof van lachgascilinders die met statiegeld weer teruggebracht konden worden, naar cilinders die *niet* terug gebracht konden worden. Doordat deze cilinders in de reguliere afvalverwerkingsketen terecht kwamen, ontstond hierdoor een nieuw probleem. De vraag aan ons door het ministerie van VWS was: hoe kunnen wij gebruikers aanspreken zodat de wegwerpcilinders niet bij het reguliere afval komen?

Wij formuleerden hierover de volgende standpunten:

1. Wees terughoudend met het (publiekelijk) aanspreken van mensen die lachgas gebruiken en zorg voor een realistisch handelingsperspectief

Het publiekelijk aanspreken van mensen die gebruiken en hen verantwoordelijk houden voor gevolgen van drugsgebruik is controversieel. Er ligt een risico op stigmatisering en dit brengt schade toe zoals een afname in hulpzoekgedrag. Bovendien is het verwachte effect op gedrag beperkt, want kennis is nog geen gedragsverandering. Momenteel beperkt het handelingsperspectief zich tot het brengen van de cilinders naar de milieustraat. De ervaring leert dat lachgasgebruikers dit niet of nauwelijks doen. Zolang er geen reëel handelingsperspectief is, is het niet te verwachten dat gebruikers van lachgas *zelf* iets kunnen en zullen doen aan het lachgasafvalprobleem. Wij zien aanpassingen in de sociale en fysieke omgeving als kansrijker. Denkrichtingen zijn bijvoorbeeld laagdrempelige inleverpunten of statiegeld.

2. Versterken van gezondheidspreventie leidt ook tot minder afval

Wanneer minder mensen gebruiken zal dit leiden tot minder lachgasafval. Daarom is een effectief en samenhangend drugspreventiebeleid belangrijk. De gemeente heeft hier een belangrijke rol in. Zij is regievoerder en brengt partijen samen waaronder ook de preventieafdelingen van de regionale instellingen voor verslavingszorg. Er zijn verschillende hulpmiddelen voor gemeenten zoals een [handreiking voor gemeenten](#) met daarin tips voor beleid rondom lachgasproblematiek en een [Wat Werkt Dossier Drugs](#). Het laatste document beschrijft o.a. op welke manier effectief drugspreventiebeleid in verschillende settingen eruit kan zien. Ook is er een [Modelplan Lokaal Drugspreventiebeleid](#) waarin gemeenten hun drugspreventiebeleid kunnen vastleggen. De eerder genoemde groep, waar het gebruik van lachgas relatief vaak en veelvuldig voorkomt, kan extra aandacht krijgen in het lokale drugspreventiebeleid.

Informatie over wegwerpcilinders kan uiteraard wel gecommuniceerd worden door professionals die contact hebben met mensen die lachgas gebruiken. Daarom heeft het Trimbos-instituut materialen ontwikkeld o.a. een [Q&A voor jongerenwerk](#) en informatie op [drugsinfo](#) voor het algemeen publiek.

Bronnen en naslag

Nationale Drug Monitor (NDM) (2024). Lachgas. Trimbos-instituut & WODC. [NDM | Nationale Drug Monitor](#)

Schürmann, L., Valkenberg, H, Croes, E. (2024). Monitor Drugsincidenten. Jaarrapportage 2022. Trimbos-instituut. [Monitor drugsincidenten 2022 - Trimbos-instituut](#)

Spronk, D. (2024). Lachgas: van zorgen naar acties. Update 2024. Trimbos-instituut. [Lachgas: Van zorgen naar acties - Trimbos-instituut](#)

van Amsterdam, J., Nabben, T., & van den Brink, W. (2015). Recreational nitrous oxide use: prevalence and risks. *Regulatory toxicology and pharmacology*, 73(3), 790-796.

van Amsterdam, J. G., Nabben, T., & van den Brink, W. (2022). Increasing recreational nitrous oxide use: should we worry? A narrative review. *Journal of Psychopharmacology*, 36(8), 943-950.

van Wamel, A., Spronk, D., Sannen, A., Lemmers, L., van Gelder, N. (2023). Drugspreventie bij jongeren en jongvolwassenen. Effectieve interventies en andere mogelijkheden voor preventie van drugsgebruik bij jongeren en jongvolwassenen. Trimbos-instituut. [Drugspreventie bij jongeren en jongvolwassenen - Trimbos-instituut](#)

Vinckenbosch, F. R., Durán Jiménez, D., Helmerhorst, H., Dahan, A., Aarts, L., Bikker, F., ... & Ramaekers, J. G. (2024). The prevalence, risks, and detection of driving under the influence of nitrous oxide. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Forensic Science*, 6(2), e1508.